

Sygn. akt VIII Ca 326/17

VIII Cz 540/17

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 30 sierpnia 2017 r.

Sąd Okręgowy w Toruniu VIII Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie:

Przewodniczący:	SSO Marek Paczkowski (spr.)
Sędziowie:	SSO Małgorzata Kończal SSO Włodzimierz Jasiński
Protokolant:	st. sekr. sąd. Dorota Kwiatkowska

po rozpoznaniu w dniu 30 sierpnia 2017 r. w Toruniu

na rozprawie

sprawy z powództwa **Z. D. i H. D.**

przeciwko **R. J.**

o zobowiązanie do złożenia oświadczenia woli

na skutek apelacji powodów

oraz na skutek zażalenia pozwanej

od wyroku Sądu Rejonowego w Grudziądzu

z dnia 9 marca 2017 r.

sygn. akt I C 1376/16

I. zmienia zaskarżony wyrok w punkcie 2. (drugim) sentencji w ten sposób, że zasądza solidarnie od powodów na rzecz pozwanej kwotę 7.217zł (siedem tysięcy dwieście siedemnaście złotych) tytułem zwrotu kosztów procesu;

II. odrzuca apelację w części dotyczącej punktu 3. (trzeciego) sentencji zaskarżonego wyroku;

III. oddala apelację w pozostałej części;

IV. zasądza solidarnie od powodów na rzecz pozwanej kwotę 2.700zł (dwa tysiące siedemset złotych) tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego;

V. zasądza solidarnie od powodów na rzecz pozwanej kwotę 1.350zł (jeden tysiąc trzysta pięćdziesiąt złotych) tytułem zwrotu kosztów postępowania zażaleniewego;

VI. zasądza od Skarbu Państwa - Sądu Rejonowego w Grudziądzu na rzecz radcy prawnego A. Z. kwotę 2.700,00zł (dwa tysiące siedemset złotych) powiększoną o należny podatek od towarów i usług tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu powodom w postępowaniu apelacyjnym i zażaleniewym.

/SSO Małgorzata Kończal/ /SSO Marek Paczkowski/ /SSO Włodzimierz Jasiński/

VIII Ca 326/17

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w Grudziądzu wyrokiem z dnia 9 marca 2017 r. w sprawie z powództwa H. D. i Z. D. przeciwko R. J. o odwołanie darowizny oddalił powództwo (pkt 1.), zasądził od powodów solidarnie na rzecz pozwanej kwotę 2.417zł tytułem zwrotu kosztów procesu (pkt 2.) oraz przyznał r.pr. A. Z. ze Skarbu Państwa – Kasy Sądu Rejonowego w Grudziądzu kwotę 2.400zł tytułem kosztów pomocy prawnej udzielonej powodom z urzędu (pkt 3.).

Sąd Rejonowy ustalił i zważył, co następuje:

W dniu 23.04.2001 roku między powodami, jako darczyńcami, a pozwaną, jako obdarowaną, została zawarta umowa darowizny gospodarstwa rolnego o powierzchni 6.18.84 ha w P., na której to nieruchomości znajdowały się zabudowania – dom mieszkalny murowany trzyczobowy o pow. użytkowej 64 m² połączony z budynkiem inwentarskim, stodoła i kurnik. Obdarowana ustanowiła na tej nieruchomości na rzecz darczyńców nieodpłatną dożywotnią służebność osobistą polegającą na prawie korzystania z mieszkania składającego się z jednego pokoju i wspólnej kuchni z ogrzewaniem i oświetleniem na koszt zobowiązanej oraz zobowiązywała się zapewnić im opiekę.

Darczyńcy mieli dwie córki, starszą pozwaną i młodszą J.. Pozwana jest i była upośledzona w stopniu lekkim. W 2001 roku powodowie chcieli otrzymać emerytury bądź renty rolnicze, w związku z czym konieczne było przekazanie gospodarstwa rolnego następcy. Młodsza córka, która już pracowała, nie chciała wówczas być na gospodarstwie i by było ono na nią przypisane. Rodzice pozwanej, podejmując decyzję o następcy, mieli też na uwadze to, że pozwana miała wykształcenie rolnicze oraz to, że obawiali się, czy poradzi sobie w życiu.

Pozwana po pewnym czasie podjęła pracę w cukrowni, dokąd dojeżdżała, a następnie w G., dokąd również przez rok dojeżdżała, a potem zamieszkała na wynajętym pokoju. Powodem wynajęcia pokoju było również to, że młodszą siostrą pozwanej urodziła dziecko i nie było powierzchni mieszkalnej do dalszego wspólnego zamieszkiwania. Dopóki pozwana nie mieszkała w G., dokładała się z zarobków rodzicom do utrzymania. Wszelkie dochody z gospodarstwa, w którym pracowali rodzice, pozostawały w gospodarstwie. Ziemia z gospodarstwa w 2008 roku została w większej części wdzierżawiona. Za dzierżawę czynsz początkowo był płatny w zbożu, które pozostawało na wsi, gdyż powodowie hodowali świnie, drób. Praktycznie powódce nie zostawały żadne oszczędności z gospodarstwa, gdyż wszystkie dochody w nim pozostawały. Powódka przyjeżdżała do domu, między stronami nie było konfliktów.

Pozwana w dniu 29.06.2013 roku wyszła za mąż. Z mężem, który jest również upośledzony w stopniu lekkim zamieszkali u teściów. W 2014 roku pozwana sprzedała ziemię z gospodarstwa małżonkom S., przy czym własność części gruntów została przeniesiona od razu, natomiast co do drugiej części została sporządzona umowa przedwstępna z uwagi na trwającą jeszcze umowę dzierżawy. Przy umowie obecni byli powodowie, bowiem wyrażali zgodę na sprzedaż. Były rozmowy między stronami co do tego, że potrzebne są pieniądze na remont, a także co do ewentualnego przepisania działki z budynkiem na siostrę. Pozwana dała w dniu zawarcia umowy 10.000zł rodzicom. Wówczas powódka też wyszła z inicjatywą, że działkę z budynkiem przepisze na siostrę, ale ta wówczas nie chciała. Nie doszło

do żadnych wiążących porozumień w tym zakresie. Pozwana z mężem za uzyskane pieniądze nabyła mieszkanie w G., w którym obecnie mieszka.

Stosunki między stronami zaczęły się psuć po zawarciu przez pozwaną związku małżeńskiego. Kiedy pozwana przyjeżdżała do rodziców, czy to z mężem, czy sama, przy czym w towarzystwie osób postronnych, dochodziło do awantur. Pod adresem pozwanej ze strony rodziców, a głównie powódki i siostry padały różne zarzuty, były także agresywne zachowania. Mąż pozwanej bał się tam jeździć. Pozwana bała się przebywać tam sama. Na tym tle pozwana doznała zaburzeń depresyjnych i musiała się leczyć psychiatrycznie.

Stosownie do art. 898 § 1 k.c. darczyńca może odwołać darowiznę nawet już wykonaną, jeżeli obdarowany dopuścił się względem niego rażącej niewdzięczności. Przeprowadzone postępowanie dowodowe nie pozwala na ocenę, że spełniona została po stronie pozwanej przesłanka rażącej niewdzięczności w stosunku do powodów. Za będące wyrazem rażącej niewdzięczności uznaje się tego rodzaju zachowania obdarowanego, które dotyczą bezpośrednio darczyńcy, które są podjęte przeciwko niemu w nieprzyjaznych zamiarach. Takich działań pozwanej zarzucić nie można. Z zeznań samych powodów w istocie nie wynikały żadne okoliczności, które pozwalałyby na ocenę, że po stronie pozwanej wystąpiły działania przeciwko nim skierowane. Jak się wydaje przedmiotem konfliktu, w którym strony istotnie obecnie pozostają, są niemające podstawy prawnej oczekiwania powodów lub ich drugiej córki, co do przeniesienia na nich własności działki z budynkiem. Skoro nie wystąpiły przesłanki z przywołanego przepisu powództwo należało oddalić.

O kosztach procesu Sąd Rejonowy orzekł na podstawie art. 98 §1 k.p.c.

Apelację od wyroku wnieśli powodowie, zaskarżając wyrok w pkt. 1. i 3. sentencji. Powodowie zarzucili wyrokowi sprzeczność ustaleń Sądu I instancji z zebraniem w sprawie materiałem dowodowym przez ustalenie, że brak jest podstaw do uznania, iż po stronie pozwanej spełniona została przesłanka rażącej niewdzięczności w stosunku do powodów, a nadto zarzucili przyznanie kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu powodom w zaniżonej wysokości.

W oparciu o powyższe zarzuty powodowie wnieśli o uchylenie zaskarżonego wyroku w części oddalającej powództwo oraz stosowną zmianę w zakresie pkt 3 wyroku.

Pozwana wniosła zażalenie na pkt 2. sentencji wyroku, w którym rozstrzygnięto o kosztach procesu i zarzuciła wyrokowi:

- naruszenie § 2 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22.10.2015 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych w brzmieniu obowiązującym w chwili wpłynięcia pozwu poprzez niezastosowanie i nieuwzględnienie, że wartość przedmiotu sporu w sprawie wynosiła 60000 zł,
- naruszenie prawa procesowego, to jest art. 328 § 2 k.p.c. w związku z art. 361 k.p.c. poprzez niewskazanie w uzasadnieniu wyroku podstawy prawnej odnoszącej się do wysokości zasądzonych kosztów procesu.

W oparciu o powyższe zarzuty pozwana wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku w pkt 2. i zasądzenie od powodów na rzecz pozwanej kwoty 7217 zł tytułem zwrotu kosztów procesu oraz o zasądzenie od powoda na rzecz pozwanej kosztów postępowania zażaleniowego.

Pozwana wniosła o oddalenie apelacji powodów i zasądzenie kosztów procesu w instancji odwoławczej.

Sąd Okręgowy ustalił i zważył, co następuje:

Zażalenie pozwanej okazało się zasadne, natomiast apelacja powodów częściowo podlegała odrzuceniu, a częściowo okazała się w bezzasadna.

Na wstępie należy zauważyć, iż ustalenia faktyczne Sądu I instancji były prawidłowe, znajdowały oparcie w zgromadzonym materiale dowodowym, ocenionym należycie, bez naruszenia granic swobody sędziowskiej. W konsekwencji Sąd Okręgowy podzielił je w całości i przyjął za własne. W związku z tym nie istniała już potrzeba ich szczegółowego powtarzania (por. postanowienie SN z dnia 19 czerwca 2013 r., I CSK 156/13, LEX nr 1365587).

Treść apelacji wskazuje, iż powodowie nie zarzucają wyrokowi błędu w ustaleniach faktycznych, a jedynie wskazują, że ocena ustaleń faktycznych dokonana przez Sąd I instancji z punktu widzenia zastosowania art. 898 § 1 k.c. winna być odmienna. Skoro zdaniem powodów Sąd Rejonowy winien zastosować ten przepis i uwzględnić powództwo, to w istocie powodowie zarzucają wyrokowi niezastosowanie tego przepisu, a zatem stawiają jedynie zarzut naruszenia prawa materialnego.

Zdaniem Sądu Okręgowego powództwo nie zasługiwało na uwzględnienie, jak również na uwzględnienie nie zasługiwała apelacja skierowana przeciwko wyrokowi oddalającemu powództwo. Zgodnie z treścią art. 898 §1 k.c. darczyńca może odwołać darowiznę nawet już wykonaną, jeżeli obdarowany dopuścił się względem niego rażącej niewdzięczności. Treść apelacji wskazuje, że powodowie przyczyny zaistniałej sytuacji zrzucają na pozwaną, wskazując, że nie życzyli sobie wizyt umyślowo chorego zięcia i czują się oszukani, a jednocześnie pozwana wbrew zaleceniom psychiatry nadal do nich przyjeżdżała. Innymi słowy według powodów, to pozwana swoim zachowaniem doprowadziła do zaistniałej sytuacji. Taka ocena sytuacji dokonana przez powodów jest nieuprawniona. Zebrany materiał dowodowy nie daje żadnych podstaw do przyjęcia, iż zaistniała przesłanka niezbędna do skutecznego odwołania darowizny, a więc rażąca niewdzięczność. Powodowie wnosząc pozew opisywali sytuacje, które ich zdaniem wskazują na zaistnienie rażącej niewdzięczności. Jednak zeznając w toku postępowania przed Sądem I instancji nie było między nimi pełnej zgodności co do oceny zachowania pozwanej. Powód składając zeznania wskazał, że nie ma specjalnie żadnych pretensji do pozwanej, a w dalszej kolejności zeznał, że druga córka chciała sprawy w sądzie, bo jej się coś należy. Trafna zatem była teza Sądu I instancji, że w istocie przyczyną wytoczenia powództwa, oprócz konfliktu, jaki zaistniał między stronami, była chęć przekazania części majątku zapisanego wcześniej pozwanej na rzecz młodszej córki powodów. Również zeznająca w charakterze świadka J. D. wskazała, że powodowie oraz świadek poczuli się urażeni tym, że mąż pozwanej jest osobą umyślowo chorą. Tym samym przyczyn konfliktu należy poszukiwać po stronie powodów i ich młodszej córki, którzy nie zaakceptowali życiowego wyboru pozwanej. Należy mieć także na uwadze, że pozwana w chwili sprzedaży części nieruchomości przekazała powodom środki pieniężne w kwocie 10000zł, co jest okolicznością bezsporną. Takie zachowanie pozwanej w żaden sposób nie pozwala przypisać relacji z rodzicami cech rażącej niewdzięczności. Jeśli istotnie pozwana nie wywiązuje się ze swoich obowiązków jako właścicielka nieruchomości wobec powodów jako uprawnionych z tytułu służebności, to powodom przysługują inne instrumenty prawne w celu wyegzekwowania należnych im uprawnień. Natomiast sam fakt niespełniania tych świadczeń w pełnym zakresie, nie może świadczyć o rażącej niewdzięczności pozwanej. Rażąca niewdzięczność jakiej miałby się dopuszczać obdarowany bez darczyńcy winna polegać na takich zachowaniach, które przez postronnego obserwatora oceniającego sytuację rozsądnie zostaną potraktowane jako wysoce niewłaściwe, a zarazem krzywdzące darczyńcę (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 30.11.2016 roku, sygn. akt ACa 875/16). Do przypisania cech rażącej niewdzięczności zachowaniom obdarowanego niezbędne jest to, aby zachowania te cechowało nasilenie złej woli w stosunku do darczyńcy. Żadnemu zachowaniu pozwanej nie sposób przypisać takiej cechy.

Z wyżej wymienionych względów Sąd Okręgowy uznał za bezzasadną apelację w części dotyczącej pkt 1. sentencji wyroku i na mocy art. 385 k.p.c. oddalił ją.

Natomiast w części dotyczącej pkt 3. sentencji zaskarżonego wyroku Sąd Okręgowy odrzucił apelację jako niedopuszczalną na mocy art. 373 k.p.c. w związku z art. 370 k.p.c. Istotnie rozstrzygnięcie Sądu I instancji co do kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu powodom jest wadliwe. Jednak powodowie nie są uprawnieni, aby zaskarżyć ten punkt wyroku apelacją z powodu zaniżenia należnych kosztów. Właściwym środkiem zaskarżenia w takiej sytuacji jest zażalenie i osobą uprawnioną do wniesienia zażalenia na takie rozstrzygnięcie jest pełnomocnik powodów, który winien wnieść zażalenie w imieniu własnym. Sąd Okręgowy podzielił pogląd wyrażony w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 25 czerwca 2009r. (III CZP 36/09), według którego apelacja uczestnika

postępowania w części dotyczącej rozstrzygnięcia o kosztach pomocy prawnej udzielonej z urzędu, w wypadku przyznania tych kosztów pełnomocnikowi od Skarbu Państwa jest niedopuszczalna.

Zażalenie na postanowienie w przedmiocie kosztów procesu okazało się zasadne. W dacie wniesienia pozwu, to jest w dniu 8 czerwca 2016 roku obowiązywało rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz.U. z 2015 roku, poz. 1804) w pierwotnym brzmieniu. Z tej racji, że wartość przedmiotu sporu w niniejszej sprawie wynosi 60000 zł, to wynagrodzenie radcy prawnego występującego w takiej sprawie wynosiło 7200 zł zgodnie z § 2 pkt 6 tego rozporządzenia. W toku sprawy rozporządzenie to zostało znowelizowane rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości z dnia 03 października 2016 roku zmieniającym rozporządzenie w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz.U. z 2016 roku, poz. 1667). Po nowelizacji stawka wynagrodzenia radcy prawnego w niniejszej sprawie wynosi 5400zł. Zgodnie z § 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 03 października 2016 roku do spraw wszczętych i niezakończonych przed dniem wejścia w życie rozporządzenia stosuje się przepisy dotychczasowe do czasu zakończenia postępowania w danej instancji. Tym samym Sąd Rejonowy, wydając wyrok w dniu 09 marca 2017 roku winien stwierdzić, że wynagrodzenie pełnomocnika będącego radcą prawnym reprezentującego pozwaną wynosi 7200 zł, a ponadto winien koszty należne pozwanej jako wygrywającej proces w całości podwyższyć o kwotę 17 zł tytułem opłaty skarbowej od pełnomocnictwa, co daje łącznie kwotę 7217 zł. Z tego powodu, po zastosowaniu art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w związku z art. 99 k.p.c., Sąd Okręgowy na mocy art. 386 § 1 k.p.c. w związku z art. 397 § 2 zdanie pierwsze k.p.c. zmienił zaskarżone rozstrzygnięcie w przedmiocie kosztów procesu i zasądził od powodów solidarnie na rzecz pozwanej kwotę 7217 zł.

Z wyżej wymienionych względów Sąd Okręgowy orzekł jak w punktach od I. do III. sentencji wyroku.

O kosztach procesu w instancji odwoławczej zarówno w zakresie postępowania apelacyjnego, jak i zażaleniowego, orzeczono po myśli art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w związku z art. 99 k.p.c., obciążając powodów, jako przegrywających sprawę, kosztami poniesionymi przez pozwaną w postaci wynagrodzenia pełnomocnika będącego radcą prawnym. Wynagrodzenie pełnomocnika w postępowaniu apelacyjnym wynosi 2700 zł, a w postępowaniu zażaleniowym wynosi 1350 zł.

O kosztach nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powodom z urzędu w postępowaniu apelacyjnym oraz zażaleniowym orzeczono na podstawie przepisów rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 03 października 2016 roku w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu (Dz.U. z 2016 roku, poz. 1715).

/SSO Małgorzata Kończal/ /SSO Marek Paczkowski/ /SSO Włodzimierz Jasiński/